

Gabrielė Gedo: „Yra daug kūrybingų būdų būti lietuviu iševijoje“

Dalia CIDZIKAITĖ

Šiais metais JAV Lietuvių Bendruomenės vykdoma programa jaunimui „Lietuvių iševijos studentų stažuotė“ (LISS) mini dešimtmetį. 2008 m. Birutės Bublienės iniciatyva įkurta programa suteikia progą Šiaurės Amerikos lietuvių kilmės studentams stažuotis ar studijuoti Lietuvoje. LISS yra puiki galimybė lietuvių kilmės, net ir lietuviškai nekalbantiems, studentams praleisti vasarą Lietuvoje - tobulėti savo pasirinktoje profesinėje srityje, praturtinti savo lietuvių kalbos žinias, dalyvauti Lietuvos kultūriname, visuomeniniame ir politiniame gyvenime, užmegzti naujas draugystes.

Šią vasarą LISS pasiūlys dvi programas „Studentų stažuotė ir studijos“ ir „Gimnazistai - Lietuvai!“, kurios truks kiek ilgiau nei mėnesį - nuo birželio 29 d. iki rugpjūčio 4 d. Artėjančios LISS programos 10 metų sukakties proga pakalbinau praėjusiais metais stažuotę Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje Dokumentinio paveldo tyrimų departamento Lituanistikos skyriuje atlikusią Amerikos lietuvę, ispanų kalbos ir literatūros studentę Gabrielę Gedo.

Kodėl nusprendei praėjusios vasaros atostogas praleisti Lietuvoje, ir ne bet kaip, o kaip LISS programos dalyvė?

Jau dešimt metų nebuvo lankiusis Lietuvoje, todėl jau buvo laikas ten sugrįžti. Norėjau pamatyti šalį kaip (beveik) suaugusi moteris. Taip pat norėjau susipažinti su šalimi ir nebūti tik turiste. Žinojau apie LISS programą ir man atrodė, kad tai būtų gera proga trumpai pagyventi Lietuvoje, patobulinti savo lietuvių kalbą ir atlikti stažuotę tokioje vietoje, kokioje stažuotis JAV galimybės neturėčiau.

Kokie buvo tavo lūkesčiai prieš pradėdant dirbti Lietuvos nacionalinėje M. Mažvydo bibliotekoje?

Tikrai nežinojau, ko tikėtis. Man norėjosi dirbti su įdomiais ir vertingais projektais, bendrauti su naujais, įdomiais žmonėmis. Norėjau patobulinti savo lietuvių kalbą, tikėjausi, kad ši nauja patirtis prisidės prie mano gilesnio supratimo apie intelektualinį darbą.

Kokią darbą ten dirbai? Ar patiko užduotys, kurias gavai atlikti?

Dirbau įvairius darbus, buvo smagu išbandyti savo jėgas keliuose projektuose. Sužinojau apie ispanų literatūros profesorę Birutę Ciplijauskaitę, parašiau apie ją straipsnį. Taip pat sužinojau apie dar vieną lietuvę, kuri domėjosi ir lietuvių kalba, ir ispanų kalba. Kai man pasiūlė peržiūrėti knygų ispanų kalba sąrašą ir išsirinkti temą, pasirinkau rašyti apie verstinę literatūrą. Šitie du projektai man buvo ypatingi iššūkiai, nes reikėjo versti iš ispanų į lietuvių, to aš niekada nebuvau dariusi. Taip pat skaičiau ispanų kalba išleistų laikraščių iškarpas apie Lietuvos kelią į nepriklausomybę, parengiau jų apžvalgą. Man teko išversti ir kelis Lituanistikos skyriaus tinklaraščio straipsnius iš lietuvių į anglų kalbą, pasidalinti mintimis apie savo mėgstamiausias knygas skyriui „Bibliotekininkas renkasi“. Man patiko, kad visi darbai buvo skirtingomis temomis, iš skirtingų šaltinių bibliotekoje. Tai buvo tikrai išskirtinė, turininga ir nauja patirtis.

Ar buvo kokių nors netikėtų atradimų atliekant stažuotę?

Buvo malonu matyti, kad bibliotekoje yra mano senelio (politologo Thomo Remeikio, - aut.) knygų ir kad jo idėjos turi savo vietą Lietuvos intelektualiniame pasaulyje. Netikėtai suradau vieną iš jo redaguotų knygų, išverstą į ispanų kalbą. Tai buvo maloni staigmena.

Kokius išpūdžius apie biblioteką ir joje dirbančius žmones išsivežei?

Sužinojau, kad yra daug visokiausių projektų ir renginių, kuriuos organizuoja skirtingi bibliotekos skyriai. Apsilankiau įvairiuose skyriuose, kaip antai vaikų ir retų knygų, ir apskritai pamačiau gražią, žmonių pilną biblioteką. Taip pat buvo gera žinoti, kad Lietuvos intelektualinis turtas yra protingų, darbščių, gerų žmonių rankose ir kad tai daug kam rūpi.

Ar laikas, praleistas stažuojantis, buvo įdomus ir naudingas?

Taip, susipažinau su įvairiais žmonėmis ir su pačia biblioteka, įsigilinau į temas, apie kurias nedaug žinojau ir su kuriomis greičiausiai nebūčiau susidūrusi. Man

taip pat patiko, kad stažuotės metu pavyko suderinti dvi mėgstamas savo gyvenimo dalis – lietuvių ir ispanų kalbos studijas. Be to, įgijau daugiau patirties versdama tekstus, vartodama tris kalbas.

Esi lankiusis ne vienoje bibliotekoje, ką galvoji apie Lietuvos nacionalinę biblioteką: kokie jos trūkumai ir kokie privalumai?

Man patinka, kad Lietuvos nacionalinė biblioteka yra renovuotas senas pastatas. Įdomu buvo pamatyti tokį seno ir naujo derinį. Praėjusią vasarą lankiausi Latvijos nacionalinėje bibliotekoje, todėl galėjau bibliotekas palyginti. Latvijos biblioteka yra naujame, labai moderniam pastate, kuris irgi yra labai gražus, bet labai skiriasi nuo Lietuvos nacionalinės bibliotekos. Latvių pastatas, suprojektuotas pagal latvišką legendą, gražiai rodo, kaip pasakos gali daryti įtaką kitoms meno formoms. Man patiko, kad abi vietos yra labai gražios, bet kartu – ir labai skirtingos, ir unikalios. Dabar turėsiu apsilankyti JAV Kongreso bibliotekoje Vašingtone (Washington, DC).

Kas tu esi: Amerikos lietuvė, lietuviškų šaknų turinti amerikietė ar..?

Manau, kad Amerikos lietuvė. Abi kultūros man yra labai svarbios ir daro įtaką mano kasdieniam gyvenimui. Kartais jaučiuosi labiau amerikietė, kartais – labiau lietuvė. Nors manau, kad esu lietuvė, taip pat jaučiu, kad lietuvių JAV skiriasi nuo lietuvių Lietuvoje. Lietuvių JAV reikalauja, kad mes išsaugotume savo kultūrą, kuri yra lietuvių ir amerikietiško derinys. Tai dalis mūsų realybės. Man tai yra komplikota, sąmoninga tikrovė, nes ji reikalauja derinti dvi kultūras, o ne tik gyventi vienoje ar kitoje. Esu įsitikinusi, kad toks derinys mano gyvenimą praturtina.

Ką tau reiškia tavo lietuviškoji tapatybės dalis?

Apskritai kalbant, buvimas Lietuvoje man padėjo suprasti pasaulį kitaip, negu jį supranta mano bendraamžiai. Nuo pat mažens augdama dviejų kultūrų ir dviejų kalbų aplinkoje, suvokiau, kad svarbu yra suprasti įvairias kultūras ir jas branginti. O kalbant apie Lietuvą, bandau suprasti ir įvertinti savo šeimos istoriją ir gerbti jos pasiaukojimą: ką reiškia palikti savo tėvynę ir kažką naują kurti nepažįstamame krašte. Būdama lietuvė labai branginu kalbą ir kultūros turtus. Todėl man buvo svarbu skaityti verstinę literatūrą ir galvoti, kaip pasikeičia Lietuvos literatūra išversta į kitas kalbas, ir kartu – kaip tuo galima išplėsti mūsų kultūrinio turto ribas.

Ar manai, kad turi pakankamai progų ir galimybių ugdyti, auginti savo lietuviškumą Amerikoje?

Man atrodo, kad universitete sunkiau ugdyti savo lietuviškas šaknis. Dabar daug mėnesių praleidžiu labai mažame miestelyje Masačusetso (Massachusetts) valstijoje, todėl sunkiau surasti, kaip tą savo lietuviškumą puoselėti. Nors, iš kitos pusės, kartais lietuviškumas pasirodo visai netikėtai. Kartą skaičiau straipsnį apie pasakas, jame buvo paminėtos ir lietuviškos pasakos. Kai palyginti lengvai išmokau vokiečių kalbos linksnius, supratau, kad taip nutiko dėl to, kad moku lietuvių kalbą. Antra vertus, manau, kad tikrai galima ugdyti savo lietuviškumą Amerikoje. Esu dalyvavusi šokių grupėse ir skautuose, kartais dalyvauju Lietuvos ambasados JAV renginiuose. Manau, kad lietuviai draugai, bendravimas su jais, jų vestuvių šventimas ir pan. toliau stiprina tą ryšį. Pirmą kartą Lietuvoje lankiausi būdama devynerių metų. Nors praėjo dešimt iki man sugrįžtant, visada jaučiausi esanti lietuvė. Labai verta keliauti į Lietuvą ir taip palaikyti ryšį, tačiau taip pat manau, kad jei nėra įmanoma važiuoti į Lietuvą, yra daug kūrybingų būdų būti lietuviu išeivijoje. Ryšį padeda išsaugoti ir buvimas su kitais lietuviais ir kalbėjimas lietuviškai. Manau, svarbiausia suprasti, kokia dalis lietuviybės tau pačiam yra svarbiausia, ir tą dalį ugdyti.

Tavo tėčio giminė taip pat nėra grynai amerikietiška, bet, atrodo, tau tavo lietuviška kilmė yra svarbesnė? O gal aš klystu?

Mano tėčio tėvas buvo vengras, gimęs ir gyvenęs Čekoslovakijoje. Jis irgi pabėgo per karą, tačiau buvo gerokai vyresnis negu mano mamos tėvai. Jis jautė, kad turėjo kurti naują gyvenimą JAV ir kad tame gyvenime vietos dviem kultūroms negali būti. Todėl nors mano tėvas ir augo mišrioje šeimoje, tos dvi kultūros nebuvo integruotos. Truputį gaila, kad nemoku kalbėti vengriškai, bet suprantu, kad mano seneliui jo sprendimas buvo svarbus, aš tokio jo sprendimo neteisiu. Be to, jo atvejis skirtingas ir labiau komplikotas, nes jam, kitaip nei lietuviams, nereikėjo kovoti už nepriklausomybę. Taigi esu ir vengrė (taip pat airė, škotė, velsietė), bet augau tik lietuvių ir amerikiečių kultūrų apsuptyje. Lietuviybė yra dalis mano kasdienio gyvenimo. Norėčiau sužinoti daugiau apie savo vengrišką pusę, bet tai yra daugiau smalsumas negu mano gyvenimo dalis.

Koki vaidmenį tavo gyvenime vaidina tavo mamos šeima, ypač senelis Tomas Remeikis ir jo palikimas Amerikoje ir Lietuvoje?

Jis man parodė, kad išeivijos darbas gali būti toks pat svarbus, kaip Lietuvoje gyvenančių lietuvių darbai. Manau, jo palikimas man padėjo suprasti, kad galima būti vertinga ir net svarbia Lietuvos dalimi net ir išeivijoje. Apskritai jis man parodė intelektualinio darbo ir gyvenimo vertę ir tai, kaip galima ją naudoti gėriui.

Esi ne vieno straipsnio Amerikos lietuvių spaudoje autorė. Kodėl tau svarbu rašyti ir kodėl būtent į lietuvišką spaudą?

Visada stengiuosi lietuvių kalbą vartoti, išlaikyti, tobulinti. Ypač kai esu universitete, turiu mažai progų vartoti lietuvių kalbą, todėl man labai svarbu rašyti ir vartoti ją kitu būdu, nei tik kalbėti su mama. Taip pat man visada patiko kūryba, pasakos ir galvojimas, ką žodžiai gali. Mėgstu rašyti lietuvių kalba, nes ji man svarbi, rašydama lietuviškai galiu ją vartoti vis kitaip ir vis daugiau išmolti. Ir, žinoma, visada nuostabu matyti savo darbą, išspausdintą leidinyje, kito žmogaus rankose.

Ar turi ateities planų, susijusių su Lietuva?

Kol kas nežinau, kokie mano ateities planai. Po dešimt metų pertraukos sugrįžusi į Lietuvą, supratau, kad tokio tarpo neturėtų būti. Tikiuosi, kad galėsiu kada nors sugrįžti ir pakeliauti po šalį, gal apsilankyti savo senelių tėviškėse. Manau, kad verta vykti į Lietuvą, ten atostogauti ir sugrįžti prie savo šaknų.

Straipsnis spausdintas žurnalo „Pasaulio lietuvis“ 2018 m. gegužės mėn. 5/567.

Mielai pasidalysime žurnale skelbiamais tekstais ir nuotraukomis, tik prašome nurodyti informacijos šaltinį ir autorius.